

L'emergència de la transformació educativa

Passats gairebé sis mesos del tancament de les escoles motivat per la pandèmia, i a les portes de començar un nou curs escolar, és un bon moment per fer balanç i preguntar-nos "I ara què?". El desig més que justificat de tornar a la normalitat de la vida escolar no ens hauria de distreure d'allò que la situació inèdita del confinament ha evidenciat amb contundència: els notables problemes que arrossega l'educació a Catalunya. De la nit al dia, la pandèmia i el tancament escolar han despullat el sistema i l'han posat davant del mirall. Curiosament, la pràctica *desaparició* de la versió física de l'escola ha evidenciat la rellevància de debats com els de la formació de competències per al segle XXI, el paper renovat que hauria de tenir la institució escolar o les noves i múltiples formes d'aprenentatge. De fet, ni l'escola ni la societat estaven preparades per aprendre sense escola i encara menys per fer-ho de manera equitativa.

La transparència amb la qual s'han fet evidents els problemes de desigualtat social del sistema, de dèficits de digitalització o de manca de recursos fan visible i extremen la necessitat urgent de transformació. Si fem cas d'allò que es diu sempre sobre el component d'oportunitat de les crisis, aquesta és sens dubte una ocasió que seria imperdonable deixar escapar. No per fer pedaç, sinó per repensar un sistema per respondre a les necessitats educatives de les societats globalitzades del segle XXI. De fet, tan sols aquells països que apostin de forma decidida per una educació transformadora, de qualitat i equitativa podran avançar com a societats de progrés i de benestar.

Tenint en compte el valor que els diferents governs semblen haver donat a l'educació i el caràcter tot sovint erràtic de la seva gestió, el primer que cal reclamar és la centralitat de l'educació en l'agenda política. La pandèmia ha evidenciat l'enorme distància que separa la retòrica política de l'educació com a prioritat de la seva traducció en recursos i mesures concretes. L'educació va estar primer absent de l'agenda i quan s'hi ha incorporat ho ha fet fonamentalment com a problema de salut pública. Hem parlat de distàncies, ràtios i higiene, però ho hem fet molt menys de pèrdues competencials, de formació del professorat o d'adaptacions a entorns digitals. Hem de repensar l'educació més enllà d'una activitat que no sigui un risc per a la salut. Per això ens cal urgentment situar l'educació al bell mig de les prioritats socials i polítiques al nostre país. Una prioritat que impliqui l'establiment d'una agenda de reformes valenta, sistèmica i estable en el temps.

Quines han de ser les prioritats per poder abordar la transformació del model educatiu a casa nostra? En els anuaris de l'educació a Catalunya que hem coordinat en els darrers anys s'hi contenen anàlisis i propostes que pensem que seria útil tenir presents. Cal partir de l'assumpció d'un nou paradigma educatiu, que per sobre de tot se centri en l'aprenentatge i els aprenents. De fet, ja no és factible seguir endegant iniciatives educatives aquí i allà, com fins ara s'ha fet, mirant d'apuntalar un edifici que ja no pot donar resposta als reptes socials als inicis del segle XXI. Ens cal un nou paradigma que tingui en compte, juntament amb l'escola i els aprenentatges escolars, altres contextos no escolars on també s'aprèn, i que inclogui, entre d'altres, l'educació per a una ciutadania activa, l'educació democràtica en valors, l'atenció a la diversitat, el paradigma inexcusable de la sostenibilitat o l'educació emocional.

No per conegut hem d'obviar un factor crític transversal: Catalunya segueix a la cua d'Europa (i per sota de la mitjana de l'Estat) en finançament públic de l'educació. Cal establir un horitzó temporal d'una dècada per incrementar sostingudament la inversió pública, que ens permeti arribar a la mitjana europea i assolir el 5% del PIB en inversió en educació. Inversió que cal concentrar en les polítiques de transformació, professorat i equitat. En un context de més desigualtat social, cal revisar les garanties de gratuïtat real de l'ense-

nyament al conjunt del Servei d'Educació de Catalunya, tant del sector públic com del concertat, amb plena garantia respecte al cost real de la plaça escolar.

Quatre eixos prioritaris. Des de la nostra perspectiva, els àmbits de transformació prioritaris són quatre: el model educatiu, l'equitat, els professionals i la governança del sistema.

El model educatiu ens duu a replantejar-nos què, com i on s'ensenya i s'aprèn. L'aprenentatge té lloc al llarg i ample de la vida, molt més enllà dels recintes escolars, en entorns formals, no formals i informals. Cal per això aprofitar tots els recursos per a l'aprenentatge, i fer-ho de forma transversal, integrant els diversos àmbits de coneixement. Pensem que cal reforçar els equips docents i construir xarxes educatives al territori i amb les institucions, les quals aprofitin al màxim la tecnologia per repensar els processos d'aprenentatge. Ens cal un model que impliqui una avaluació competencial i autèntica, orientada a l'aprenentatge, i que sens dubte afavoreixi la personalització de l'educació.

L'equitat ha de constituir un eix central de la transformació educativa. Sabem que la millora de resultats educatius és funció, en bona mesura, de la millora dels aprenentatges de l'alumnat socialment menys afavorit. La segregació escolar, molt elevada a Catalunya, és un fre a la millora de l'èxit educatiu i de la cohesió social del país. En aquesta línia, proposem

desenvolupar a fons el Pacte contra la Segregació Escolar, garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori i augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat, reforçant les seves capacitats de gestió i establint incentius per atreure-hi docents altament qualificats i compromesos. Així mateix, més inversió en la primera etapa, juntament amb altres polítiques socials adreçades a la reducció de la vulnerabilitat social i la pobresa infantil, que malauradament estan augmentant per causa de la pandèmia.

El professorat, i de forma més genèrica tots els professionals vinculats a l'educació, és el nervi del sistema; d'elles i ells depèn la qualitat i la capacitat de transformació. Com bé sabem, la qualitat de la provisió escolar és funció directa de les competències professionals dels docents. En una perspectiva de creixement de la despesa pública en educació, cal invertir més recursos en professorat i a la vegada reformar el cicle de professionalització mitjançant sistemes d'acreditació i avaluació des de la perspectiva del canvi de paradigma que plantejem.

La governança del sistema ha de correspondre's amb una gran xarxa de corresponsabilitats educatives. Plantegem obrir el repte de l'educació i de la governança del sistema educatiu a la perspectiva comunitària perquè possibiliti donar visibilitat i reconèixer tots aquells agents que de manera més o menys directa tenen capacitat per generar accions educatives de diferent impacte i construir entorns ampliat d'aprenentatge. Aquesta perspectiva és la que dona lloc a reivindicar per al nostre temps el principi de corresponsabilitat educativa, entès com el compromís de tots els actors socials per contribuir a l'èxit de l'educació des del principi d'equitat. Advocuem per atorgar autonomia real als centres docents, empoderant els equips docents i directius, sota el paradigma del lideratge compartit, el treball conjunt amb l'entorn i el retiment de comptes. I reduir al mínim tota aquella burocràcia que no aporta valor afegit al procés educatiu.

La transformació educativa a Catalunya és imperiosa i urgent. A les portes d'unes noves eleccions al Parlament de Catalunya, instem els partits polítics a impulsar, en col·laboració amb els agents educatius i socials, una mobilització que sacsegi el sistema per repensar l'educació, que la situï com a prioritat política de primer ordre, amb generositat i lluny dels partidismes estèrils. Un gran compromís per a una dècada de transformació radical de l'educació al nostre país, amb visió 2030. Ens hi juguem el futur.

XAVIER
BONAL

CÈSAR
COLL

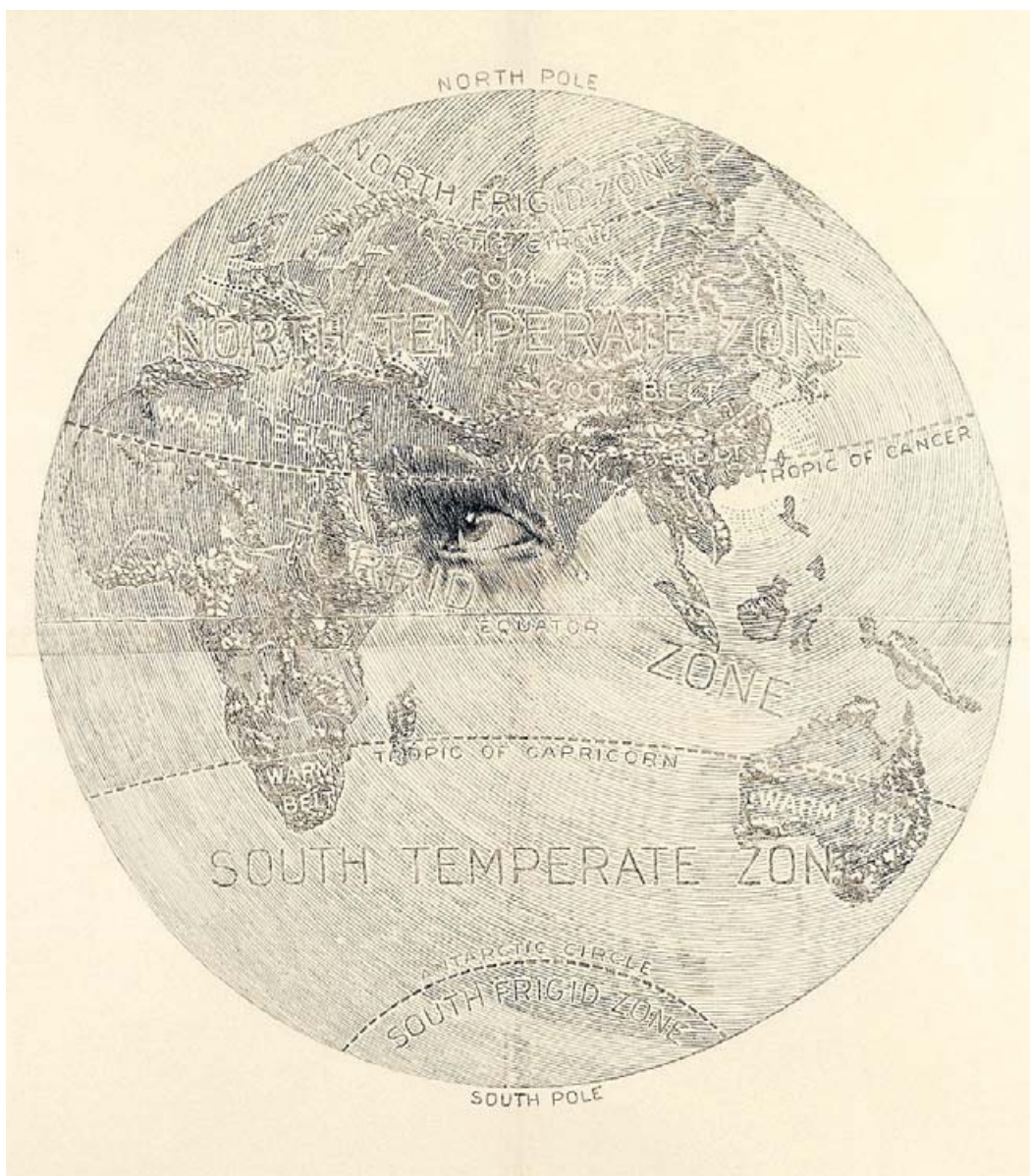
FRANCESC
PEDRÓ

MIQUEL
MARTÍNEZ

JORDI
RIERA

JOSEP M.
VILALTA

DIRECTORS
DELS ANUARIS
DE L'EDUCACIÓ
A CATALUNYA,
FUNDACIÓ
JAUME BOFILL

Europe, 2001

No podem deixar escapar l'oportunitat d'aquesta crisi per repensar l'educació d'acord amb les necessitats del segle XXI

Instem els partits polítics a impulsar, amb els agents educatius i socials, una mobilització que sacsegi el sistema educatiu